

Aktuálnost díla Otakara Kádnera

V letošním roce uplynulo 75 let od úmrtí významného českého pedagoga Otakara Kádnera (1870–1936). Pro laickou veřejnost zůstane Kádner zřejmě navždy ve stínu Komenského, avšak pro odbornou pedagogickou obec doufám, že nikoliv. Cílem příspěvku není předložit životopis výše uvedeného autora, ale poukázat na jeho aktuálnost, která spočívá v jeho pokrokových myšlenkách a podnětných polemických názorech. Otakar Kádner po sobě zanechal především dvě stěžejní díla – *Dějiny pedagogiky* a *Základy obecné pedagogiky*. Jeho komplexně zpracované *Dějiny pedagogiky* lze v plném rozsahu využít a využívat i dnes. Příspěvek by rád poukázal na druhé stěžejní Kádnerovo dílo, a to na *Základy obecné pedagogiky*. Autor příspěvku subjektivně vybral citace, které by případné čtenáře měly získat pro hlubší pročtení a prozkoumání zmíněného díla.

Vybrané ukázky aktuálnosti Otakara Kádnera

V uvedeném díle se můžeme setkat nejen s různými definicemi a úhly pohledu, ale i s polemickými názory samotného autora. Otakar Kádner pojal *Základy obecné pedagogiky* opravdu široce a v současných publikacích již takové pojetí nenalezneme. Dočíst se můžeme nejen o pedagogice jako vědě, o vztahu pedagogiky k ostatním vědním disciplínám, ale i o pojetí výuky jednotlivých předmětů, problematice zkoušení, žákovské samosprávy apod. Celkový rozsah 1289 stran (včetně rejstříků) dává jistotu, že se jednotlivým otázkám autor věnoval opravdu důkladně. Níže jsou uvedeny vybrané citace, které poukazují na to, proč je výše uvedený autor aktuální i v současné době.

V první řadě je to otázka samotné pedagogiky:

Nelze upřít, že ani v nejpokročilejších státech kulturních sama veřejnost nehledívá dosud na pedagogiku správně, rozhodně ji vždy proti jiným disciplínám duchovým podceňujíc a přezírajíc. Je sice pravda, že je dnes v cizině i u nás nepochybný zájem o praktické otázky výchovné, že obecnost domáhá se vytrvale a neústupně nové a často velmi radikální úpravy všeho školství, že se rojí v nepřehledném množství články, knihy, essaye toho druhu a že se myslí, jak rázem bude lze změnit staleté tradice [...] v nichž těžko se vyznati, neboť není v tom všem dosud namnoze ani jednotící ideje ani jednotného názoru světového, nýbrž vše zdá se býti v kvasu a přerodu, ježto pedagogika má tu pravidelně týž osud jako medicína: těmto disciplínám myslí si každý, že rozumí beze vší přípravy, a proto také každý si troufá psáti a mluvit o těchto otázkách bez odborných studií a jen podle kusé zkušenosti, přejaté často docela bůhví z kolikáté ruky. (Kádner, 1925a, s. 3)

Můžeme si dovolit tvrdit, že od sepsání výše uvedených řádků až do dnešní doby, nenastala žádná změna. Kádner trefně poukazuje na medicínu a pedagogiku (potažmo výchovu), kterým „rozumí“ každý. Je to způsobeno tím, že

s uvedenými profesemi se za svůj život setká téměř každý, a to v poměrně velkém časovém objemu. Proč se však během 86 let nepodařilo vyvrátit podceňující pohled na pedagogiku a náročnost jejího studia, popř. studia učitelství? Že takové názory stále existují, lze dohledat především v diskusních příspěvcích na internetu pod články, které se oblasti školství věnují. Položená otázka zůstává bohužel stále bez odpovědi.

Jak bylo výše uvedeno *Základy obecné pedagogiky*, jsou pojaty široce, a proto v nich lze nalézt i kapitoly, které by dnes spadaly spíše do oblasti sociální pedagogiky než pedagogiky obecné. V níže uvedeném případě se jedná o problematiku prostředí rodiny. Na následující citaci pedagogika, resp. pedagogika v širších souvislostech odpovědi zná, ale přesto stále hledá východiska a řešení problematiky, kterou představil Kádner.

Bohužel nutno přiznati jako faktum, že přes všechna krásná slova o vlivu rodičů a rodinného prostředí vůbec výchovný význam rodiny v posledních dobách velice poklesl. Příčiny toho zjevu zarážejícího jsou různé, obecné i osobní, vnější i vnitřní, hospodářské i sociální, a souvisí patrně s nepochybným rozkladem života rodinného vůbec. (Kádner, 1925a, s. 314)

I když od doby sepsání Kádnerova díla a současným stavem, prošla společnost především rychlým technickým a sociálním vývojem, dotýká se autor rovněž aktuální problematiky. Uvedeným citátem poukazuje i na jinou aktuální oblast. V současnosti se hovoří o určitém úpadku morálních hodnot ve společnosti, kde jednou z příčin je uváděno i patologické prostředí rodiny. V posledních zhruba dvou letech se v České republice hovoří o zavedení tzv. etické výchovy, jako vyučovacího předmětu do škol. Kádner však upozorňuje na významné úskalí, které zavedení uvedeného předmětu může přinést.

Jisto jest zajisté, že pouhé vyučování morálce by ani našim školám nestačilo, kdyby nebylo zároveň a vedle něho postaráno o lepší výchovu mravní, o praktické provádění mravních předpisů. Je pravda, že mravní vůle předpokládá schopnost rozumové úvahy či že ve smyslu Jamesově všecky zvyklosti lze konec konců přenést jen na jistou zásobu představ, ale představy ty, prostředkované četbou a výklady, byly by mrtvy, kdyby nebyla dána příležitost prakticky je prováděti, ježto vývoj mravnosti právě o toto praktické uplatnění mravních zásad musí se opřít, sice jak dobře namítá Lehmann, také výklady považují se samými žáky za něco odděleného (Abgesondertes) a ryze odborného jako počty či dějepis, za něco, čemu se učíme jen pro školu a co lze bez trestu zase zapomenouti. (Kádner, 1925b, s. 573)

Zejména konstatování rizika, aby se taková výchova nestala jen pouhým vyučovacím předmětem, by měla být odborníky v dané problematice dostatečně reflektována. Lze se rovněž setkat i s protichůdnými tvrzeními, kdy jedni se etické výchovy zastávají a jiní jsou proti. Stejně tak si můžeme vzpomenout na diskuzi, kterou vyvolala „příručka“ k výuce sexuální výchovy. Odpověď na

otázku, která strana má pravdu, nenalezneme, resp. až po nějaké zkušenosti a zpětné vazbě. Nelze však a priori odmítnout ani jedno stanovisko, a to z důvodů, které představuje Kádner (1925a, s. 13):

Docela již směšné jest, upírá-li se pedagogice vědecký ráz jen proto, že je v ní plno kontrovers a sporů, neboť bez kontrovers a sporů není a nemůže býti přece žádná věda, ba jen v nich je záruka vědeckého pokroku každé disciplíny.

Otázkám rodiny se Kádner věnuje i v jiných kapitolách své publikace. Např. v kapitole o tělesné výchově uvádí:

Konečně není od místa připomenouti, že také v tělesné výchově musí škola postupovati ruku v ruce s rodinou, a že právě rodina musí dáti přiměřený základ již v době předškolní, k čemuž později vedle školy přidruží se i účastenství ve spolcích tělocvičných a sportovních [...] (Kádner, 1925b, s. 901)

V této citaci můžeme spatřit aktuální otázku, která se týká pohybové neaktivity dětí, která má svůj základ právě v rodině. Kromě pohybové neaktivity, zhoršujícího se prostředí rodiny apod. se v současné době hovoří i o zhoršujících se výsledcích českých žáků v mezinárodním srovnání. Hovoří se zejména o snižující se kvalitě výuky, možnostech jejího měření a hledají se chyby ve škole. I když Kádner hovoří o přetěžování a únavě žáků, tak se současným problémem je podobnost více než zjevná.

Ale stalo se téměř modou, hledati příčiny přetížení a únavy jen a jen ve škole a zapomíná se, že mnohé vlivy zhoubné jsou též mimo školu i v domácnostech a že tyto vlivy jsou po případě daleko horší: přílišné pěstění vedlejších zaměstnání, učení se jazykům, hudbě, po příp. i tanci, časné požitky, návštěva rozčilujících divadel a kin, ba i hostinců a kaváren, horečný chvat moderního života vůbec, který Bolton nazývá „americanitis“ a který tak mocně živí v mládeži omrzelost života, ba i sklonnost sebevražednou [...] (Kádner, 1926, s. 1051)

Sice se neshodneme na tom, že všechny činnosti jsou v současné době negativní, ale zcela jistě se shodneme na tom, že příčiny školní „neúspěšnosti“ je nutné hledat i jinde než v prostředí školy.

Otakar Kádner se dotýká mnoha oblastí pedagogiky, a to např. i maturit, u kterých předkládá i názory, že maturity slouží státu pro kontrolu škol, mohou sloužit jako přijímací zkoušky na vysoké školy apod. Můžeme konstatovat, že i v tom je Kádner aktuální. Níže je citována zvláštní část odborné textu. Zvláštní je proto, že se jedná o otázku položenou studentům. Grecmanová, Holoušová a Urbanovská (1998, s. 16) zadávají studentům následující úkol: *Seznamte se s dílem O. Kádnera na základě studia jeho Základů obecné pedagogiky (1925)*. Autorky ve své publikaci často vycházejí z Kádnerova díla. Zadaným úkolem se snaží upozornit na jeho aktuálnost a přimět studenty k jeho prostudování.

Někdy bývá uváděno, že obecnou pedagogiku pojal Otakar Kádner z historického aspektu (Průcha, 2009), a je tomu skutečně tak, není to však na překážku se tímto dílem hlouběji zabývat. Chlup, Kubálek a Uher (1938, s. 538) k tomu dodávají:

Při výkladech z obecné pedagogiky Kádner zvolil opět především postup historický. Každý námět z tohoto oboru vysvětluje nejprve v historickém vývoji a uplatňuje tu opět široký rozhled po veškeré pedagogické literatuře. Historickým rozborem dospívá zároveň ke kritice každého problému, výkladem sleduje, jak se různá pojetí každého úkolu ve vychovatelství ujasňují a tříbí, jak se ideové náměty prováděním v praxi vymezují a propracovávají do pravé podoby a jak z protikladných snah a směrů vyrůstá přesnější a správnější poznání i praxe. Proto u Kádnera vynikne každý problém v celém rozsahu i ve všech způsobech řešení a kritické srovnání různých možností nejbezpečněji vede k dnešnímu řešení každého úkolu.

Tímto posledním citátem končí i krátké připomenutí osobnosti Otakara Kádnera, především však jeho aktuálnosti.

Závěr

I když je výše uveden jen zlomek z díla *Základy obecné pedagogiky*, doufá autor příspěvku, že uvedené citace přimějí studenty a odborné pracovníky více reflektovat Kádnerovo dílo. Uvedené citace mohou působit nesourodě, ale pokud si chce čtenář utvořit celistvou představu o zmíněném díle Otakara Kádnera, tak mu nezbyvá nic jiného, než si ho přečíst. Pedagogika je v Kádnerově pojetí podána vyčerpávajícím způsobem, ale ani na moment není nudná. Zcela jistě musí být u některých pasáží přihlédnuto k příslušné době, tedy době sepsání. Celé trojdílné dílo však stojí za přečtení jako celek, a nikoliv jen selektivním výběrem kapitol. Je pak na každém čtenáři, který se rozhodne pro četbu Kádnerova díla, jestli nalezne jen otázky, nebo i odpovědi, které se často ukrývají mezi řádky.

Literatura

- Grecmanová, H., Holoušová, D., & Urbanovská, E. (1998). *Obecná pedagogika I*. Olomouc: Hanex.
- Chlup, O., Kubálek, J., & Uher, J. (1938). *Pedagogická encyklopedie. I. díl*. Praha: Novina.
- Kádner, O. (1925a). *Základy obecné pedagogiky. Díl I*. Praha: Česká grafická unie.
- Kádner, O. (1925b). *Základy obecné pedagogiky. Díl II*. Praha: Česká grafická unie.
- Kádner, O. (1926). *Základy obecné pedagogiky. Díl III*. Praha: Česká grafická unie.
- Průcha, J. (2009). Obecná pedagogika. In J. Průcha (Ed.), *Pedagogická encyklopedie* (pp. 645–650). Praha: Portál.

Kamil Janiš ml.

19. výroční konference České asociace pedagogického výzkumu

Již devatenáct let svolává *Česká asociace pedagogického výzkumu (ČAPV)* výzkumníky na celostátní konferenci, aby se obohacovali o nejnovější pohledy. Letošní konference se konala ve dnech 5.–7. 9. 2011 na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně a nesla název *Smíšený design v pedagogickém výzkumu*. Uspořádání bylo svěřeno *Institutu výzkumu školního vzdělávání PdF MU* a *Ústavu pedagogických věd FF MU*.

Založení ČAPV se datuje k 21. 5. 1992. Posláním asociace je zkvalitňovat vzdělávací proces prostřednictvím pedagogického výzkumu, vzájemné výměny informací mezi pracovníky pedagogického výzkumu, šíření výsledků pedagogického výzkumu a jejich praktické aplikace. V dnešní době má asociace kolem 260 členů, kteří určují její směr a podílejí se na jejím růstu a přínosu pro společnost. Asociace je členem *Evropské asociace pedagogického výzkumu – European Educational Research Association (EERA)*, což ukazuje na spolupráci výzkumníků nejen v národním, ale i v evropském měřítku.

O letošní konferenci ČAPV byl velký zájem, sjelo se téměř 250 účastníků z celé ČR i z okolních států (z toho asi 70 studentů doktorských studijních programů). Pozvání přijali i profesor Manfred Max Bergman¹ z *Univerzity v Basileji*, a profesor Jiří Mareš z *Ústavu sociálního lékařství LF UK v Hradci Králové*, kteří přednesli hlavní plenární referáty k problematice smíšeného designu. Konference probíhala po dva dny, byla obsahově široká a hutná. Byla rozdělena do několika paralelních symposií, metodologických a tematických sekcí, posterových sekcí a panelové diskuse, které trvaly většinou 1,5 hodiny. Na konferenci navazoval metodologický seminář se sedmi 1,5hodinovými workshopy, jež probíhaly paralelně.

Po slavnostním zahájení byla konference otevřena plenárními referáty a ko-referáty, které pojednávaly o různých pohledech na problematiku smíšeného designu výzkumu. Prof. Jiří Mareš přednesl referát o edukaci založené na

¹ Profesor Bergman, přední světový metodolog a výzkumník v oblasti smíšeného designu, působí v současnosti jako vedoucí na Katedře sociálních věd na Univerzitě v Basileji ve Švýcarsku a vede skupinu sociálního výzkumu a metodologie tamtéž. Je jedním ze dvou editorů *Journal of Mixed Methods Research* a editorem knihy *Advances in Mixed Methods Research: Theories and Applications*. Je také editorem *Swiss Journal of Sociology (SEISMO)* a členem výboru *Swiss Sociological Association*, editorem dalších časopisů a členem dalších organizací. Studie vycházející z předneseného plenárního referátu je publikována v tomto čísle *Pedagogické orientace*.

důkazech, prof. Manfred M. Bergman otevřel diskuzi o možných problémech smíšeného designu, doc. Kateřina Vlčková poukázala na smíšený design jako trend v pedagogickém výzkumu a doc. Petr Novotný uzavřel plenární referáty diskuzí o současném pojetí smíšeného designu pedagogického výzkumu v širších souvislostech.

Po plenárních referátech následovaly prezentace účastníků, které byly rozděleny do tří hlavních formátů: referát v rámci sympozia, vystoupení v sekci, posterové vystoupení.

Sympozia byla čtyři a probíhala v paralelních blocích. Jednalo se o úzce tematicky zaměřené setkání odborníků spojené s vědeckou diskuzí o dané problematice. Sympozia nesla název: *Výzkum kurikulární reformy na gymnáziích: smíšená metodologie – smíšené výsledky – smíšené pocity; Komunikace ve školní třídě; Jedna škola – dva světy? Úskalí přechodu žáků z prvního na druhý stupeň základní školy; Vzdělávat dospělé: Aktéři vzdělávání dospělých.*

Do metodologicky a tematicky zaměřených sekcí bylo přihlášeno nejvíce účastníků, jednalo se o přibližně 130 účastníků s 90 příspěvky. Přijaté příspěvky volně sdružované dle metodologické či tematické příbuznosti byly rozděleny do 3 paralelních bloků (A, B, C). Prezentace jednoho příspěvku trvala přibližně 10 minut, poté následovala krátká diskuse. V bloku A bylo sdruženo 7 metodologických témat, resp. okruhů výzkumných metod: (a) *Smíšený design v pedagogickém výzkumu*, (b) *Evaluaace a autoevaluaace*, (c) *Případové studie*, (d) *Kombinace metod interview a pozorování*, (e) *Obsahová analýza edukačních artefaktů*, (f) *Adaptace a standardizace dotazníků*, (g) *Přístupy k diagnostice a testování*.

Bloky B a C sdružovaly příspěvky do 6 tematických oblastí: (a) *Profesní příprava učitelů a pedagogů*, (b) *Kurikulum a obsah vzdělávání*, (c) *Výzkum žáků, jejich prekonceptů a gramotnosti*, (d) *Osobnostně sociální aspekty vzdělávání*, (e) *Škola a její prostředí*, (f) *Výzkum v oborových didaktikách*, (g) *Učitelská profese: postavení a podmínky práce učitele*, (h) *Představy, názory a postoje žáků*, (i) *Žák – jazyk – text – učení*, (j) *Mimoškolní edukační aktivity*, (k) *ICT ve vzdělávání*, (l) *Historiografický výzkum v pedagogice*. Příspěvky všech bloků otevíraly aktuální problémy ve vzdělávání se zaměřením na jejich metodologické zpracování.

Posterová sekce nabídla prostor k vizuální prezentaci výsledků výzkumu jak zkušným, tak začínajícím odborníkům, kteří měli možnost prezentovat své (prvotní) výsledky výzkumu. Na konferenci se prezentovalo přibližně 40 posterů, které byly rozděleny do 3 sekcí (P1–P3), taktéž na základě tematické

příbuznosti. Jednalo se o témata: (a) *Učitel a jeho příprava a profesionalizace*; (b) *Žák, jeho znalosti, kompetence a postoje*; (c) *Kurikulum, jeho struktura, dopady a proměny*. Kvalita posterových příspěvků byla posuzována speciální komisí. Komise vybrala nejzdařilejší postery z hlediska odbornosti, vizualizace a vzhledu, které byly následně ohodnoceny. Jednalo se o poster Mgr. Miroslava Jirečka (*Historicko-srovnávací analýza kurikulárních dokumentů dějepisu*), dále o poster Mgr. Karolíny Duschinské, Ph.D. (*Podpora profesního rozvoje začínajících učitelů v sedmi evropských zemích*) a konečně o poster Mgr. Terezy Škubalové (*Problémový žák – žák s problémem? Sonda do sociálních reprezentací studujících učitelství*).

Vedle symposií, sekcí a posterů se uskutečnila i dvě další setkání: panelové jednání vedoucích redaktorů pedagogických časopisů a jednání členské schůze ČAPV. Letošní panelové jednání vedoucích redaktorů mělo hned několik cílů, a to poukázat na specifickou úlohu recenzovaných časopisů v odborné komunitě; diskutovat o aktuálních problémech, se kterými se jednotlivé redakce potýkají; poskytnout autorům a čtenářům vhled do redakčních procedur a přispět k možné koordinaci redakčních záměrů jednotlivých pedagogických časopisů. K diskuzi a k propagaci časopisů byly osloveni a pozváni zástupci časopisů: *E-pedagogium*, *Orbis scholae*, *Pedagogická orientace*, *Pedagogika*, *Studia Pedagogika*, *The New Educational Review*. Dalším nepodstatným cílem jednání bylo i seznámit širší odbornou komunitu s časopisy, přičemž některé se prezentovaly více a některé méně. Jednání členské schůze ČAPV bylo jako každoročně zaměřeno na hospodaření asociace, bilancování činnosti s navrhováním činnostních plánů pro následující období. Aktualizovaly se stanovy, schvalovaly se zprávy o činnosti a o hospodaření a poskytly se informace z EERA. Projednávalo se organizační zabezpečení následující konference ČAPV 2012. Na schůzi byl rovněž podán návrh na vznik nové pracovní skupiny historicko-srovnávacího výzkumu.

Součástí konference byl i metodologický seminář, který zahájil prof. Bergman s workshopem *10 Problems in Mixed Methods Research*. Navazující workshopy probíhaly paralelně, a to ve třech blocích (2a, 2b, 2c) ráno a třech blocích (3a, 3b, 3c) odpoledne. Studenti (zejména doktorandi) si mohli vybírat mezi těmito obecně zaměřenými workshopy a specializovanými workshopy: *Výzkumná otázka a design výzkumu*; *Kvantitativní a kvalitativní přístupy a jejich využití ve výzkumu školy jako organizace*; *Videostudie na pomezí kvalitativních a kvantitativních přístupů*; *Ztraceno v překladu. Hledání významu sociální situace skrze kombinování dat z rozhovorů a pozorování*; *Sémantický diferenciál a test*

sémantického výběru jako metody výzkumu v pedagogice; Jdu správnou cestou? Vybrané otázky přípravy a realizace výzkumu. Cílem workshopů bylo poskytnout přehled o různých výzkumných přístupech, poukázat na provázanost cílů výzkumů, výzkumného designu, upozornit na často podceňované fáze výzkumu apod.

Výstupem z konference je sborník anotací, jenž je k nahlédnutí na www.ped.muni.cz/capv2011. Sborník anotací byl vydán již před konferencí a byl k dispozici všem účastníkům k usnadnění orientace v tématech prezentovaných na konferenci. Dalším výstupem bude sborník konferenčních příspěvků, jenž vyjde v elektronické podobě do konce roku 2011.

Letošní konference ČAPV přinesla některé (nové) formy prezentace a podněty – např. návštěva jednoho z předních světových odborníků na smíšený design; konferenční formát nabízející koreferáty k hlavním referátům; předem připravená (vyžádaná) symposia k aktuálním tématům výzkumu; metodologické sekce umožňující lépe zaměřit diskusi na problematiku výzkumné metodologie; posterové sekce jako formát vhodný pro určité typy příspěvků, vyhodnocení nejzdařilejších posterů a jejich ocenění a další.

Konference byla prostorem pro prezentaci širokého spektra výzkumných témat. I přes šíří témat se do diskuze zapojilo mnoho účastníků, což svědčilo o naléhavosti probírané problematiky. Ukázalo se, že *Asociace českého pedagogického výzkumu* hraje důležitou roli nejen v oblasti metodologické, ale v emancipaci pedagogických oborů včetně oborových didaktik, jak bylo patrné z příspěvků prezentovaných napříč celou konferencí. Závěrem této zprávy nezbývá než pozvat čtenáře *Pedagogické orientace* na 20. výroční konferenci ČAPV, která se bude konat v září 2012 na *Pedagogické fakultě UK v Praze*.

Michaela Spurná

Škola – statický element v sociálnej dynamike: zpráva z konference

V kouzelném prostředí Nízkých Tater v Jasné v Demänovské dolině se 10.–12. října 2011 uskutečnila konference nazvaná *Škola – statický element v sociálnej dynamike*. Konference byla uspořádána *Katedrou předškolní a elementární pedagogiky Pedagogické fakulty Trnavské univerzity* a *Centrem pedagogického výzkumu ústavu výzkumu sociální komunikace Slovenské akademie věd* spolu

s řadou spoluorganizátorů (Institut výzkumu školního vzdělávání na PdF MU, Česká asociace školní psychologie, Metodicko-pedagogické centrum Bratislava, Slovenská asociace pro rozvoj čtení, Sektion Soziologie der Kindheit na Deutsche Gesellschaft für Soziologie, katedra psychologie PdF UK v Praze) a za partnerství společností Intenda a Iura Edition.

Cílem konference bylo poskytnout prostor pro analýzu aktuálních požadavků, se kterými je současná škola konfrontována – tento cíl vycházel z teze, že škola a vzdělávání se v současné době stávají objektem a cílovým bodem mnohých reformních a transformačních snah, které jsou motivovány jak socio-ekonomicky a politicky, tak také specifickými konceptuálními pohyby vycházejícími z různých diskurzů věd o výchově.

Konference se zúčastnilo asi 60 zástupců zejména pedagogických a filozofických fakult řady univerzit a zástupců dalších organizací ze Slovenska, České republiky a Polska. Spektrum vystupujících lze hodnotit jako reprezentativní. Mezi účastníky nechyběla celá řada uznávaných osobností současné slovenské a české pedagogiky. Přítomni byli také mnozí začínající vědečtí pracovníci a doktorandi. Sympatické přitom bylo, že tito nebyli vyčleněni do speciální sekce a mohli vystoupit a sbírat zkušenosti mezi etablovanými osobnostmi oboru.

Konference byla zahájena úvodním slovem, o které se postarali zástupci hlavních pořádajících organizací – prof. Pupala a doc. Kaščák. Konference nabídla dvě plenární rokování, která obsahovala dohromady sedm příspěvků. S úvodním plenárním referátem na téma *Základní linie vzdělávací politiky na Slovensku a její reflexe ve veřejné diskuzi* vystoupila Mgr. Zuzana Zimenová z *Konzervativního Inštitútu M. R. Štefánika v Bratislavě*. Příspěvek měl vést k zamyšlení nad smysluplností aktuálního reformního procesu v prostředí slovenských základních a středních škol a jeho důsledcích. Na základě tohoto zamyšlení by mělo podle referující dojít k prověření opodstatněnosti hlasů, které volají po korekcích tohoto reformního procesu. S dalším plenárním referátem na téma *Profesní rozvoj učitelů – hledání optimálního modelu* vystoupil dr. Ivan Pavlov z *Metodicko-pedagogického centra v Bratislavě*. Příspěvek přibližoval klíčové změny v podpoře profesního rozvoje učitelů, ke kterým došlo v posledním desetiletí na Slovensku. Na základě výsledků pedeutologických výzkumů a teoretického modelování optimálního systému podpory profesního rozvoje prezentoval možnosti jeho implementace na Slovensku. Třetí plenární referát přednesla doc. Olga Zápotočná z *PdF Trnavské univerzity v Trnavě*. Svůj příspěvek zaměřila na problematiku gramotnosti, na kterou nahlížela v širších

společensko-politických souvislostech, resp. v kontextu vícera relativně nezávisle se rozvíjejících pedagogických diskurzů. Vrcholem prvního konferenčního dne se stal plenární referát přednesený prof. Stanislavem Štechem z *PdF UK v Praze* s názvem *Význam školy jako instituce v současné společnosti*. Referát upozornil na to, že terčem útoků neoliberální politiky se stává samotná školní forma vzdělávání – tedy instituce. Pozornost byla věnována zejména: (a) popisu proměny školy a důsledkům tendencí k její dez-institucionalizaci, devalorizaci a dezintegraci; (b) identifikaci klíčových momentů instituce (vědomí zakladatelského aktu apod.), nutným proměnám instituce, které jsou životní podmínkou jejího udržení a rozvoje; (c) revizi kurikula, povaze pedagogického vztahu, metodám pedagogické práce. Uvedené trendy byly doloženy na příkladech (např. nereflektovaná podpora domácího vzdělávání, reforma kurikula ve prospěch rámců a kompetencí apod.). V referátu prof. Štecha zazněla řada kritických postřehů, které vyvolaly bohatou diskuzi. Referát se na konferenci dočkal řady kladných ohlasů a v následujících dnech na něj bylo často odkazováno.

Další plenární referáty otevíraly druhý konferenční den. Doc. Miloš Kučera z *PdF UK v Praze* vystoupil s referátem s názvem *Pojem „pud“ ve vědách o výchově*. Často se při zamyšlení nad náplní pojmu pud v pedagogice odvolával na pojetí pojmu u Sigmunda Freuda. S dalším plenárním referátem vystoupil doc. Tomáš Janík z *PdF MU v Brně*. Referát s názvem *Když se zaváděné má stát zavedeným: k metodologii výzkumu zaměřeného na implementaci kurikulární reformy* byl založen na analýze metodologických přístupů k empirickému zkoumání kurikulární reformy jako specifického druhu edukační změny. Pozornost byla věnována snahám o operacionalizaci pojmu implementace (procesu zavádění idejí do praxe prostřednictvím konkrétních koncepcí). V souvislosti s tím byl rozebírán problém (ne)fungování, resp. (ne)účinnosti kurikulární reformy, a to s ohledem na mnohdy nepřiměřená očekávání, která jsou s kurikulárními reformami spojována. Také tento referát se setkal s kladným ohlasem a při diskuzích v jednotlivých sekcích na něj bylo často odkazováno. S posledním plenárním referátem s názvem *Využívání testových výsledků žáků k hodnocení a odměňování škol – převažují rizika nebo přínosy?* vystoupil dr. David Greger z *PdF UK v Praze*. Otevřel otázku možnosti využívání výsledků testů k zlepšování vzdělávacího systému, ke zkvalitňování vzdělávání. Rozebírány byly zkušenosti s využíváním pobídek na základě testových výsledků v zahraničí. Následné diskuze vyzněly proti využívání testových výsledků žáků k hodnocení a odměňování škol.

Konference nabídla také pět rokůvání v sekcích, která probíhala paralelně, a to ve dvou termínech (sekce 1. a 2, sekce 3, 4 a 5). První sekce nesla název *Školní kurikulum* a moderoval ji doc. Janík z PdF MU v Brně. Do sekce bylo přihlášeno 11 příspěvků pokrývajících široké spektrum témat. Dva příspěvky byly zaměřeny na problematiku kompetencí – pojem kompetence ve vzdělávání a klíčové kompetence v profesním jazyku učitelů. Další příspěvky informovaly o významu filozofie pro znalostní společnost, aktuálních problémech v oblasti plánování ve školských výchovně-vzdělávacích zařízeních či kurikulární transformaci vzdělávání na Slovensku v nedávné době. Další vystupující referovali o proměnách obsahu a cílů dějepisu a zeměpisu na pozadí kurikulárních reforem, o novodobém pojetí a směřování tělesné výchovy v primárním vzdělávání či o zkoumání podmínek obsahové integrace do školní praxe. Návštěvníci sekce byli seznámeni také s obsahem nového pojmu implementační fidelita (přístupy ke zkoumání souladu záměru vzdělávacích programů a jejich implementace), s obsahem národního kurikula v kontextu uměleckého vzdělávání v dokumentech vybraných zemí Evropské unie či s atraktivností kurikula environmentální výchovy pro studenty speciální pedagogiky.

Druhá sekce, která byla moderována doc. Píšovou z PdF MU v Brně, nesla název *Školní vyučování*. Do sekce bylo přihlášeno 11 příspěvků. Ty se zabývaly např. problematikou opatření ke zvyšování školní úspěšnosti dětí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí, modelem konceptuálního vyučování, různými stupni dysfunkcí u gymnaziálních studentů, strategiemi a postupy při zavádění fyzikálních pojmů nebo Bloomovou taxonomií jakožto východiskem pro diagnostiku čtení. Další referáty přednesené v této sekci byly zaměřeny na koncept jasnosti ve výukové komunikaci, komunikační přístup ve výuce cizích jazyků, autentičnost subjektivního projevu ve vztahu ke kulturní transmisi, téma tělesnosti v oborových didaktikách, ideální model vyučování v didaktických materiálech pro učitele a na problematiku ICT v českých základních školách.

Sekce třetí nesla název *Škola a učitel* a nabídla osm příspěvků, moderována byla doc. Kovalčíkovou z PdF Prešovské univerzity v Prešově. Jednotlivé příspěvky byly věnovány pohledu studentů na strukturované studium učitelství, připravenosti učitelů primárního vzdělávání na diagnostickou činnost, výzkumům profese učitele, národnímu projektu zaměřenému na vzdělávání pedagogických zaměstnanců mateřských škol, jazykovou gramotnost ve vzdělávání učitelů, hledání kritérií kvality pedagogických fakult, řešení problémů ve vzdělávacím systému a učitelů a realizaci výuky.

Čtvrtá sekce s názvem *Učení ve škole* byla moderována doc. Zápotočnou z PdF Trnavské univerzity v Trnavě. Sekce nabídla pět příspěvků, které nastiňovaly schopnost plánování studia v romské a majoritní populaci, školu jako komunitu profesního učení, „psychické nástroje“ ve výuce, pracovní paměti či strategie čtení a nástroje měření porozumění textu.

Sekce pátá byla pojmenována *Výzkum školy*. Sekce moderovaná dr. Šed'ovou z FF MU v Brně nabídla osm příspěvků, které se zaměřily na prostor školní třídy jako aktéra pedagogické komunikace, kognitivní konstruktivismus pro mravní výchovu dětí, školní etnografii v kontextu preprimárního vzdělávání, žákovské knížky jako komunikačního prostředku mezi rodinou a školou, žákovské knížky jako jednoho z byrokratických prostředků, vztah kompetence versus kooperace, pohled žáků na přechod z prvního na druhý stupeň základní školy.

V celkovém pohledu lze říci, že konference nabídla řadu zajímavých postřehů a rozpoutala bohatou diskuzi o mnohých problémech, a to jak na poli jednotlivých roků a sekcí, tak v kuloárech. Nechyběly přitom ani kritické hlasy, které reflektovaly řadu problémů, se kterými se školství zastoupených států potýká. Z přednesených příspěvků je patrné, že současné školství je skutečně konfrontováno s celou řadou požadavků a reformních a transformačních snah. Tyto snahy a požadavky je přitom potřebné diskutovat na odborné úrovni, připomínkovat, hledat zlepšení apod. K této diskuzi nabídla konference cenný prostor. Byla také možností věnovat se rozhovorům s kolegy, kteří se zabývají podobnou problematikou a řeší podobné problémy, což je jistě jedna z cest, která může přinést pokrok v naší práci. Výstupem z konference bude sborník příspěvků, na který zájemce o bližší seznámení s tématy konference odkazujeme.

Miroslav Jireček

Výchovné a vyučovací koncepce ve střední Evropě v letech 1868–1939: zpráva z mezinárodní konference

Nejen nad otázkami diskurzů reformy školy a učitelského vzdělávání v poslední třetině 19. století a v první polovině 20. století byla vedena odborná diskuse v rámci mezinárodní konference, která se konala ve dnech 26.–27. září 2011 na *Fakultě přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci*.

Konferenční příspěvky bychom sice mohli dle názvu zařadit zejména do kategorie dějin školství a vzdělávání, diskuse k jednotlivým příspěvkům ovšem poukázala, že by bylo zjednodušující omezovat historická témata dějin vzdělávání pouze na tuto oblast. Téma reformy školy, školního vzdělávání a vzdělávání učitelů zcela jistě nepatří jen historicko-pedagogické disciplíně. Jedná se rovněž o diskusi, která vede k obecně pedagogickým otázkám a současně poukazuje a osvětluje aktuální témata školských diskusí v zajímavých souvislostech, ale rovněž v širších kontextech.

Konference hledala odpovědi v prostoru diskurzivně metodologického přístupu a tázala se, které pedagogické pojmy a konstrukty sehrály relevantní roli v rámci jednotlivých diskurzivních rámců v daném období. Jaké vzorce, pravidla lze analyzovat v jednotlivých národních či lokálních pedagogických diskusích, které byly natolik silné, že vytěsnily či potlačily konkurující diskurzivní rámce? Lze v jednotlivých diskusních prostředích určit relevantní, dominantní, zásadní diskurzivní praktiky, pravidelnosti, dle nichž byly jednotlivé diskurzy konstruovány? Které diskurzivní praktiky získaly na významu a v konkurenci s ostatními se prosadily?

Letošní mezinárodní konference byla již třetí v pořadí, kterou Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická uspořádala k obecně pedagogickým a historickým souvislostem. V letošním roce byla pozornost věnována analýze výchovných a vyučovacích koncepcí ve střední Evropě v letech 1868–1939 v středoevropské komparaci. Pohledy na danou oblast představili zástupci z českých univerzit, ale i z univerzitních pracovišť v Polsku, Rakousku, Maďarsku, Německu, v zastoupení i odborníci ze Slovenska a Švýcarska. Díky jejich pohledům se podařilo analyzovat dané teoretické konstrukce v dostatečném mezinárodním srovnání.

První tematickou oblastí konference byla analýza reformy školy. Tématům reformně pedagogického hnutí a návazným otázkám cílů, mezí a analýze reformních konstruktů se věnoval příspěvek Ehrenharda Skiery z Univerzity Flensburg, který se chtěl zaměřit na vybrané utopistické, z hlediska struktury myšlení až nebezpečně uzavřené či totalitárně orientované otázky reformně pedagogického myšlení. Základní teoretické pilíře školských reforem ve Švýcarsku na přelomu 19. a 20. století představil v zastoupení příspěvek curyšského profesora Jürgena Oelkerse. Důležitou reflexi reformní diskuse před *počátkem reformní pedagogiky* sledoval příspěvek Tomáše Kaspera a Dany Kasperové,

který na základě analýzy předních učitelských časopisů z let 1869–1883 sledoval reformně pedagogická témata a praktiky učitelstva v české pedagogické diskusi. Referát z pardubického pracoviště přednesl Karel Rýdl, který se zaměřil na možnosti kontextualizace české školy v prostoru liberalismu, naturalismu a pragmatismu. Mimoškolní reformní pedagogické pokusy akcentovaly dva příspěvky. Pohled na pozapomenutý význam rakouského pedagoga Franze Cizka pro diskusi tzv. umělecké výchovy na počátku 20. století přednesl klagenfurtský kolega Gerald Grimm. Oblast reformní diskuse ve výchovné oblasti v 20. století – v tzv. německém mládežnickém hnutí – tematizoval s ohledem na otázky sexuální výchovy marburský profesor kulturních věd Karl Braun. Se strukturou slovenské reformní diskuse se mohli účastníci konference seznámit v příspěvku prešovského kolegy Eduarda Lukáče, i když jen v zastoupení. Otázkám relevantních diskurzů v dívčím vzdělávání se věnovala olomoucká kolegyně Eva Kanečková.

Druhým konferenčním tématem byla oblast vzdělávání a profesionalizace učitelů zejména národních škol, jeho směřování, reformy a vybraná relevantní témata. Tuto oblast sledovalo hned několik příspěvků. Andras Neméth se ptal, jaká témata byla zahrnuta a vyzdvižena v kánonu tehdejší odborné literatury pro budoucí učitele národních škol v Maďarsku, když reflektoval příklad *Encyklopedie národního školství z let 1913–1915*. V této souvislosti se diskuse tázala nejen na to, které okruhy byly v tehdejší encyklopedii zastoupeny, ale rovněž, které byly opomenuty – často i záměrně, ať již tomu bylo z „odborných“ či „školsko-politických“ důvodů. Na zajímavé souvislosti v diskusi o učitelském vzdělávání v rakouské monarchii poukázal referát Josefa Pirchera z vídeňské univerzity, který obrátil pozornost na tzv. střet o „odborné zaměření“ na Pedagogiu – prestižním učitelském vídeňském ústavu v osmdesátých a devadesátých letech 19. století. Pircher otevřel rovněž širší pohledy a důležité otázky pro českou odbornou diskusi, když nenechal bez povšimnutí osobnost G. A. Lindnera a jeho vídeňské připomínky na adresu vysokoškolského vzdělávání pronesené již v 80. letech 19. století. Oblast profesionalizace učitele – zejména středoškolského – tematizoval příspěvek Jaroslava Koří. Zástupci polské badatelské obce z Vroclavi – Stefania Walasek a Miroslav Piwowarzczyk – představili výsledky výzkumu v oblasti vývoje učitelského vzdělávání na polském území.

Konference navázala v otázce formátu na dvě předcházející odborná setkání. Konferenční program je veden snahou o podporu mezinárodní pedagogické diskuse na českých univerzitních pracovištích. Konference je koncepčně pracovním odborným setkáním, které umožňuje intenzivní diskusi k otázkám historie

pedagogiky, ale i k širším obecně pedagogickým tématům. Předem stanovené konferenční téma ohraničuje širší příspěvků jednotlivých přednášejících, které na druhou stranu neomezuje v reflexi jejich badatelských výstupů. Konferenční platforma tak slouží nejen k představení výzkumných prací, ale rovněž k tematizování dalších významných okruhů nejen z historicko-pedagogické diskuse, které by, doufáme, mohly být uchopeny za dva či tři roky opět na liberecké univerzitní půdě.

Vědecká konference byla podpořena v rámci výzkumného grantu z prostředků *Česko-německého fondu budoucnosti*, dále *Rakouským kulturním fórem v Praze* a z prostředků specifického výzkumu *Fakultou přírodovědně-humanitní a pedagogickou Technické univerzity v Liberci*. Konference byla zaštitěna *Českou pedagogickou společností*.

Tomáš Kasper

Trendy v přírodovednom vzdelávaníu: World Conference on New Trends in Science Education (WCNTSE) 2011 v Turecku

V dňoch 19. až 23. septembra 2011 sa uskutočnil v tureckom meste Kusadasi prvý ročník konferencie zameranej na výskum v oblasti prírodovedného vzdelávania. Konferencia bola organizovaná pod záštitou Izmirskej univerzity, Dokuz Eylul univerzity v Izmiri a ako spoluorganizátor sa na usporiadaní konferencie podieľala aj Pedagogická univerzita v Krakove. Hlavní členovia organizačného výboru predniesli pranie organizovať konferenciu každoročne. Ako napovedá názov konferencie, organizátori sa snažili, aby bola konferencia celosvetová, čo sa im aj podarilo. Síce takmer tri štvrtiny účastníkov pochádzali z Turecka, ale prítomní boli aj zástupcovia z iných ázijských krajín, ako napríklad Irán, Katar, Malajzia, či Thajsko. Európsky svetadiel mal zastúpenie väčšinou po jednom zástupcovi z každej krajiny. Boli zastúpené krajiny ako Nemecko, Veľká Británia, Poľsko, Grécko, ale aj Česká republika. Z amerického kontinentu boli prítomní zástupcovia z Brazílie a USA. Celkový počet príspevkov bol približne 250 zahrňujúcich príspevky v sekciách a tiež aj príspevky v posterovej sekcii. Úvodné slovo organizátorov hovorilo aj o počte zamietnutých príspevkov, ktorých bolo približne 20 %. Zaujímavo a pre mnohých účastníkov aj pozitívne vyznieva fakt, že príspevky, ktoré úspešne prejdú recenzným konaním nebudú

zaradené do postkonferenčného zborníka, ale do časopisu vydávaného Izmirskou univerzitou s názvom *Western Anatolian Journal of Educational Sciences*.

Hlavným cieľom konferencie bolo poukázať na nové trendy vo výskume prírodovedného vzdelávania. Organizátori dúfali v rozvírenie diskusie o výmene vzájomných informácií, o skúsenostiach s novými vynárajúcimi sa prístupmi v prírodovednom vzdelávaní. Úvodnú časť tvorili štyri plenárne referáty, ktoré pojednávajú v súlade s názvom konferencie a tiež ponúkli metódy zisťovania úspešnosti aplikácie nových metód vo vyučovaní prírodovedných predmetov. Po plenárnych referátoch sa konferencia rozdelila do desiatich sekcií, kde boli prezentované jednotlivé príspevky a tiež aj jednotlivé poster. Všetkých desať sekcií bolo rozdelených do šiestich miestností do troch konferenčných dní. Organizátori konferencie mali snahu pomenovať jednotlivé sekcie tak, aby sledovali relatívne nové trendy v prírodovednom vzdelávaní. Niektoré sekcie boli zamerané priamo na aplikáciu vyučovacích metód a pomôcok nie často využívaných vo vyučovacom procese prírodovedných predmetov a iné sa sústredili na prezentovanie výskumných metód.

V prvej sekcii nazvanej *Nové trendy a prístupy v prírodovednom vzdelávaní* sa prezentujúci zamerali na poukázanie vplyvu netradičných spôsobov výuky na efektívnosť žiakov, ako je napríklad zakomponovanie komiksov, či sociálnych sietí. Iní autori v tejto sekcii prezentovali národné vzdelávacie štandardy. V druhej sekcii zameranej na vzdelávanie budúcich učiteľov boli predstavované rôzne prístupy, ktoré majú katedry zamerané na vzdelávanie budúcich učiteľov vo svojom portfóliu. V menšej miere boli prezentované práce výskumného charakteru, ktoré sledovali didaktickú znalosť obsahu (pedagogical content knowledge) prírodovedných predmetov u budúcich učiteľov. Príspevky v sekcii zameranej na učenie a učenie sa prírodovedných predmetov boli zväčša zamerané na skúmanie faktorov, ktoré môžu ovplyvňovať učenie sa žiakov. Do tejto sekcie boli zakomponované aj príspevky, v ktorých autori prezentovali skúmanie mylných predstáv u žiakov z rôznych tematických oblastí. Prírodovednej gramotnosti bola venovaná jedna sekcia a autori v nej prezentovali rôzne formy skúmania prírodovednej gramotnosti. V sekcii nazvanej *Environmentálne vzdelávanie* boli prezentované príspevky dotýkajúce sa aktuálnych tém, ako je napríklad vyučovanie o klimatických zmenách či skúmanie postojov žiakov k životnému prostrediu alebo skúmanie toho, či vôbec majú žiaci predstavu o tom,

čo vlastne znamená recyklácia. V šiestej sekcii boli predstavené príspevky týkajúce sa hodnotenia prírodovedného kurikula. V tejto sekcii prezentovali len domáci (tureckí) autori, pričom väčšina príspevkov bola zameraná na vplyv rôznych vzdelávacích programov na učenie sa žiakov. Jeden príspevok porovnával turecké kurikulum s vybranými kurikulárnymi dokumentmi z iných krajín. Sekcia týkajúca sa hodnotenia v prírodovednom vzdelávaní obsahovala príspevky metodologického charakteru zamerané na aplikáciu rôznych psychometrických nástrojov medzi žiakov týkajúcich sa prírodovedných predmetov. V ôsmej sekcii autori prezentovali rôzne formy neformálneho vyučovania, ktoré aplikujú vo vyučovacom procese. Menší počet príspevkov v tejto sekcii bol venovaný skúmaniu vplyvu foriem neformálneho vzdelávania na rozvoj dovedností, či úspešnosť žiakov. Predposledná sekcia bola zameraná na ICT v prírodovednom vzdelávaní, pričom autori predstavovali rôzne virtuálne prostredia, ktoré by mali žiakom uľahčiť proces učenia sa prírodovedným predmetom. Okrem toho autori ponúkli aj príspevky empirického charakteru, ktoré sa zamerali na to, ako vnímajú žiaci, resp. študenti aplikáciu ICT do prírodovedného vzdelávania. Posledná sekcia obsahovala príspevky, ktoré podľa autorov nezapadali do žiadnej z vyššie uvedených sekcií. Táto sekcia obsahovala len tri príspevky, ktoré by bolo možné zaradiť medzi učenie a učenie sa, či medzi ICT a prírodovedné vzdelávanie.

Posterová sekcia bola rozdelená do rovnakých sekcií ako prezentované príspevky. Počet posterov bol však v porovnaní s prezentovanými príspevkami výrazne menší. Kým v sekciách bolo viac ako 200 príspevkov, tak posterová časť ich obsahovala len cca 30. V posterovej časti bol prezentovaný aj príspevok českých zástupcov (Milan Kubiátko a Monika Vašíčková), ktorý bol zameraný na zistenie významnosti biologických dovedností pre žiakov druhého stupňa základných škôl.

Pri celkovom pohľade je možné pozorovať rôznorodosť výskumných, či teoretických štúdií v oblasti prírodovedného vzdelávania. Pri detailnejšom pohľade na prezentované príspevky je možné povedať, že príspevky zamerané na skúmanie mylných predstáv a názorov žiakov, či študentov na určité oblasti prírodovedného vzdelávania boli najviac zastúpené. Ďalšou oblasťou, ktorej venujú výskumníci pozornosť, je evaluácia výskumných nástrojov, ktorými sa snažia zistiť postoje, názory, či vedomosti respondentov z oblastí týkajúcich sa prírodovedného vzdelávania.

Konferencia splnila svoj účel, účastníci sa dozvedeli o rôznych nových trendoch týkajúcich sa prírodovedného vzdelávania. Možným nedostatkom je rozdelenie prezentovaných príspevkov do relatívne veľkého počtu miestností, čím bolo takmer znemožnené navštíviť všetky ponúknuté sekcie. Okrem samotných prezentácií a diskusií k nim boli nadviazané nové kontakty, účastníci sa dohodli na medzinárodných výskumných šetreniach a projektoch. V prípade zorganizovania ďalšieho ročníka je predpoklad ešte väčšej účasti, pričom môže dôjsť k zvýšeniu počtu účastníkov aj z iných krajín a kontinentov.

Milan Kubiátko

Orbis scholae 2/2011

Anglicky psané číslo časopisu *Orbis scholae* je venované problematike učiteľstva a učiteľskej profesie. Publikované texty sledujú dve vzájomne propojené tématy – profesionalizáciu učiteľov a jejich profesný rozvoj. Osm štúdií pochádzajúcich od zkušených autorov z niekoľkých evropských zemí (Ch. Day, F. Korthagen, P. Kansanen, M. Zikuda, J. Fendler, J. Noack, S. Ziegelbauer, P. Gavora, M. Pišová, T. Janík, V. Spilková a B. Kasáčová) zprostredkovaná čtenárům najnovější poznatky o aktuálním stavu učitelství profesie a naznačuje směry jejího budoucího směřování. Plné texty štúdií jsou k dispozici na www.orbisscholae.cz

Pedagogika 4/2011

Letošní monotematické číslo časopisu *Pedagogika* je venované 65. výročí založení pedagogických fakult. Čtyři stati pražských autorů (R. Váňové, J. Uhlířové, V. Spilkové a Z. Heluse) jsou věnovány blízké i vzdálené historii pedagogických fakult a souvisejícím proměnám učitelství. Číslo doplňuje přehledová studie J. Mareše a I. Stuchlíkové věnovaná zpětné reflexi vývoje pedagogických fakult z pohledu Akreditační komise vlády ČR. V rubrice diskuse P. Doulák a J. Škoda poukazují na úskalí některých aktuálně používaných kritérií hodnocení kvality pedagogických fakult. Všechny uvedené příspěvky potvrzují důležitost univerzitního vzdělávání učitelů, a to v době, kdy se jako již mnohokrát v minulosti začínají objevovat snahy o jeho degradaci.